

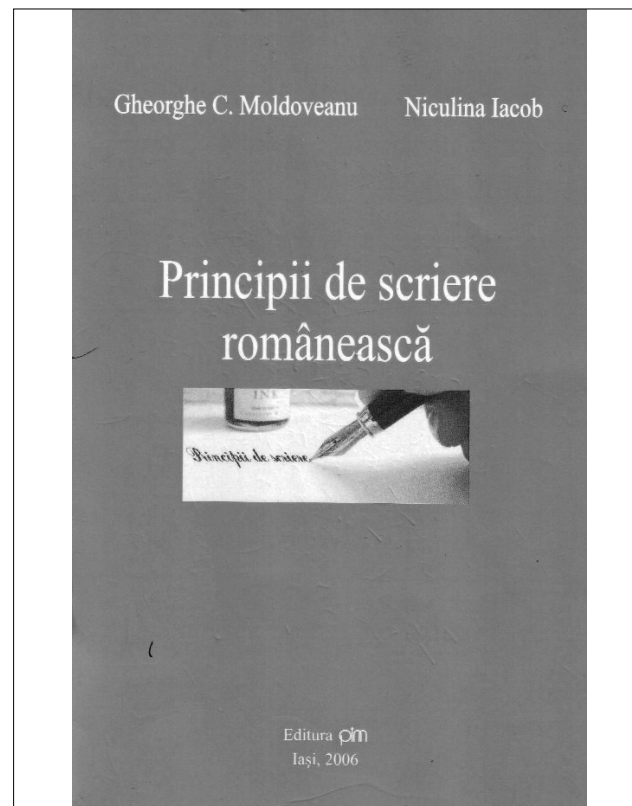

TRADIȚIE ȘI INOVAȚIE ÎN ORTOGRAFIA LIMBII ROMÂNE

Prinzipii de scriere românească de Gheorghe C. Moldoveanu și Niculina Iacob, Editura Pim, Iași, 2006, este o monografie a evoluției scrierii românești de la începuturi – secolul al XV-lea – și pînă în zilele noastre, astfel că cele două părți mari ale ei, *Evoluție* (1/3 din întreg) și *Ortografia actuală* lămuresc constituirea treptată și impunerea oficială, după înființarea Academiei Române, a normelor formulate de lingviști și de oameni de cultură, în general. Constituirea și evoluția scrierii limbii române se dovedesc a fi fost, mult timp, contradictorii (alfabet chirilic, timp de secole, înlocuit cu alfabet latin, adopțiuni și adaptări, neoficializate sau oficializate, ale alfabetului latin și ale unor norme preluate din ortografia limbii italiene ș.a.), iar unele din normele impuse, din 1993, fără motivări convingătoare, contestabile (înlocuirea, în cele mai multe cazuri, a literei *î* prin *â*, opțiunea exclusivă pentru formele flexionare artificiale *sunt, suntem* și *sunteți*, în locul celor tradiționale și aproape generale *sînt, sîntem, sînteți* ș.a.).

Cei doi autori insistă, în mult mai mare măsură decît numeroșii lor predecesori, asupra sistemelor ortografice cu litere latine, propuse și, unele, oficializate, de aproape un secol și jumătate, insistînd, firesc, pe acelea care au avut la bază principiul fonologic al ortografiei, dominant și acum, principiu care impune raportul 1:1 între *fonem*, „unitate sonoră comutabilă, în actul comunicării verbale”, și *grafem*, „literă sau grup de litere care notează în mod specific fiecare fonem”. Este relevant, în special, meritul lui Aron Pumnul – la care apar primele exemple românești de comutări –, continuat de junimiștii ieșeni, care au reușit să impună, prin Academie, împotriva latiniștilor, adepții ai scrierii etimologizante, principiul precizat.

Relaționarea celor două părți ale monografiei se realizează tocmai prin detalierea, în partea a doua, a acestui principiu, combinat și ameliorat, de pe poziția secundară, de alte principii (mai curînd, grupări de norme) – *sintactic, silabic, tradițional-istoric* și *simbolic* –, a căror expunere este precedată de explicitări extrem de minuțioase – și de binevenite – ale multor situații în care uzul este oscilant, dar ortografierea și

ortoepia corespunzătoare trebuie să fie unice (între altele, *eral părealtrebuie*, impersonali, în *era să plecl părea să viiltrebuie să vii* ș.a., nu *eram să plecl păreai să viiltrebuiau să vie* ș.a.).

Gheorghe C. Moldoveanu și Niculina Iacob, universitari suceveni, au citit și relaționat sute de scrieri din domeniul investigat – volume, capitole din gramatici, rapoarte academice, dicționare ortografice (inclusiv DOOM², din 2005), studii și articole ș.a., citînd exact sursele și ajungînd la constatări și concluzii convingătoare, expuse logic și clar, astfel că monografia lor – cea mai minuțioasă din cîte au fost elaborate cu această temă – va face parte, indubitabil, din bibliografia de bază a domeniului reinvestigat de ei.

Acest domeniu ar putea fi numit – deocamdată nu are nume – ortografologie, disciplină științifică diacronică, sincronică, generală și comparativă.